

Dordrecht Ondergronds Rapport 21
**DORDRECHT, PLANGEBIED 'NIJHOFFLAAN 57,
DUBBELDAM'.**

Een bureauonderzoek en een inventariserend
veldonderzoek door middel van boringen.

M.C. Dorst

Foto: Het plangebied ten tijde van de uitvoer van het booronderzoek, gezien vanaf de Burgermeester Struijkstraat in zuidelijke richting.

2009

Gemeente Dordrecht
Bureau Monumentenzorg en Archeologie

Colofon	
ISSN	n.v.t.
ISBN	n.v.t.
Tekst	M.C. Dorst
Redactie	D.B.S. Paalman
Afbeeldingen	Bureau Monumentenzorg en Archeologie (tenzij anders vermeld)
Vormgeving	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Drukwerk	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Uitgave	Gemeente Dordrecht, november 2009
Gemeente Dordrecht Sector Stadsontwikkeling / Afdeling Inrichting Stadsdelen Bureau Monumentenzorg en Archeologie Postbus 8 3300 AA Dordrecht T (078) 639 64 02 monarch@dordrecht.nl www.dordrecht.nl/archeologie	
© Gemeente Dordrecht, 2009	
Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.	

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 Algemeen	4
1.2 Administratieve gegevens.....	5
2. Gegevens onderzoeksgebied en vooronderzoek	6
2.1 Plangebied, onderzoeksgebied en huidig grondgebruik.....	6
2.2 Geplande werkzaamheden	7
2.3 Bureauonderzoek.....	8
2.4 Archeologische verwachting en advies	11
3. Doel- en vraagstellingen	12
4. Veldwerk	13
4.1 Methoden	13
4.2 Onderzoeksresultaten	13
4.2.1 Lithostratigrafie	13
4.2.2 Archeologie	15
5. Conclusies en aanbevelingen	16
Literatuur	17
Afkortingen	18

1. Inleiding

1.1 Algemeen

In het kader van een nieuwbouwproject aan de Nijhofflaan 57 zullen bodemversturende werkzaamheden worden uitgevoerd. Hierbij kunnen mogelijk archeologische waarden worden verstoord. In opdracht van Assink Vastgoed Projectontwikkeling B.V. is door het Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht een inventariserend booronderzoek uitgevoerd.

Voor de uitvoering van het veldwerk is geen Programma van Eisen opgesteld. De uitgangspunten voor het onderzoek zijn geformuleerd in een door het bevoegd gezag geaccordeerd Programma van Aanpak in de offerte.¹ Het (hoofd)doel van het onderzoek was het inventariseren van de mogelijkheid dat bij de nieuwbouwplannen archeologische waarden verstoord kunnen worden.

Dit document betreft de rapportage van het bureauonderzoek en het veldwerk. Aan de hand van een bureauonderzoek is een archeologische verwachting opgesteld, die door middel van een booronderzoek in het veld is getoetst.

De gegevens van het plangebied, de aanleiding voor het onderzoek, de resultaten van het bureauonderzoek en een archeologische verwachting zijn weergegeven in hoofdstuk 2. De doel- en vraagstellingen staan vermeld in hoofdstuk 3 en in hoofdstuk 4 zijn de onderzoeksmethoden en de resultaten van het veldwerk beschreven. Ten slotte zijn in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen verwoord.

¹ d.d. 14 mei 2009, Dordrecht offerte, kenmerk 154405.

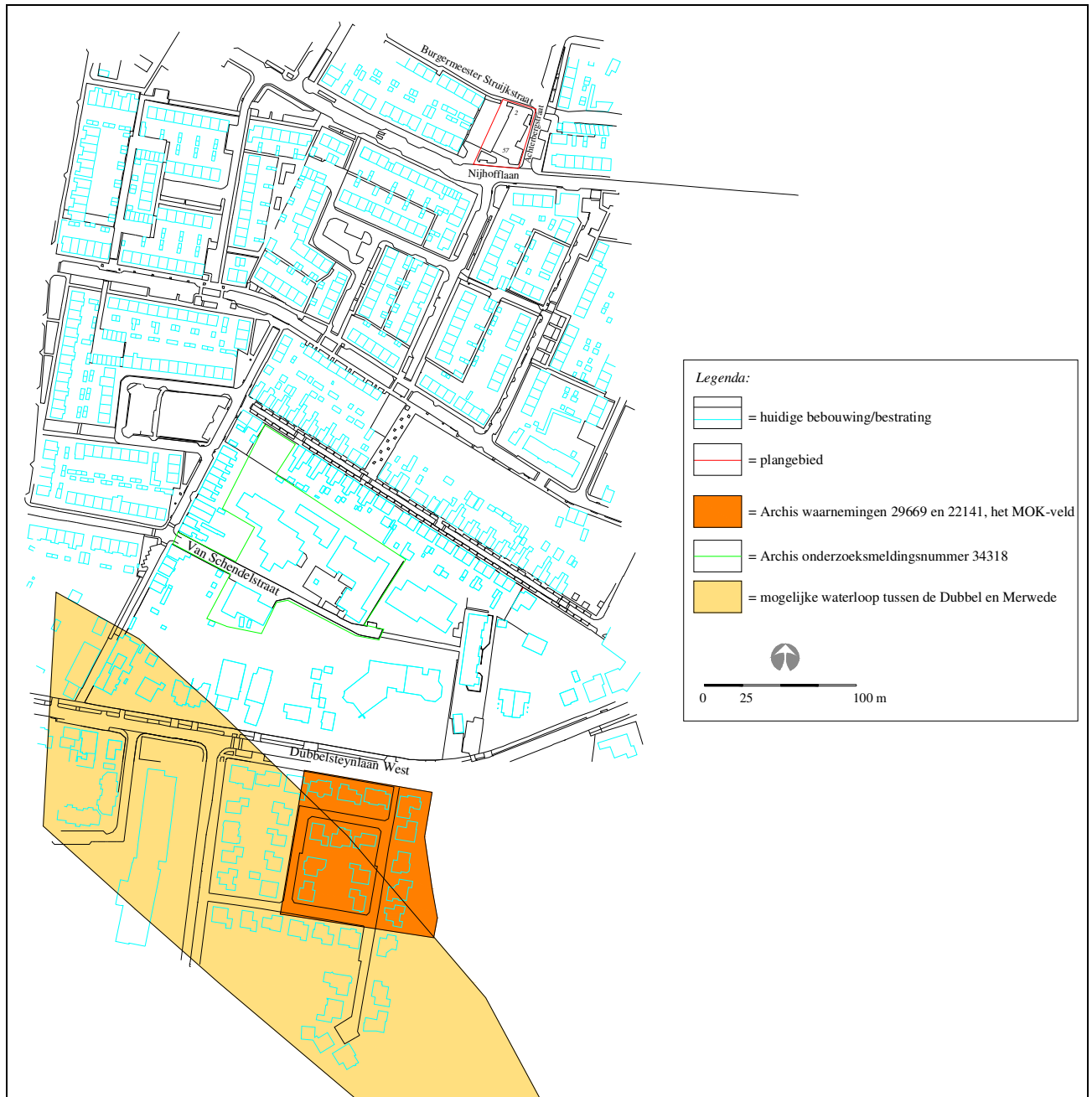
1.2 Administratieve gegevens

Aard Onderzoek	bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen
Projectcode	0909
ARCHIS	
Onderzoeksmeldingsnr.	37934
Vondstmeldingsnummer	n.v.t.
Periode	n.v.t.
Datum onderzoek	29 oktober 2009
Plangebied	Nijhofflaan 57
Provincie	Zuid Holland
Gemeente	Dordrecht
Plaats	Dordrecht
Toponiem	Nijhofflaan 57
Kaartblad	44A
RD-coördinaten	
NW	107.717 / 423.436
NO	107.739 / 423.430
ZO	107.728 / 423.390
ZW	107.698 / 423.393
Kadastrale gegevens	
Gemeente code	DBD00
Sectie	A
Perceelnrs.	6856
Opdrachtgever	Assink Vastgoed Projectontwikkeling B.V. Postbus 1177 3260 AD Oud-Beijerland
Contactpersoon	dhr. Van Horsten Juridisch Planologisch Adviesbureau R3 0186 - 627851 info@r3advies.nl
Uitvoerder(s)	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Projectleider	Dhr. M.C. Dorst (Bureau MZA)
Projectmedewerkers	Dhr. M.C. Dorst en Dhr. J. Nipius (Bureau MZA)
Autorisatie	
Bevoegde overheid	Gemeente Dordrecht
Autorisatie onderzoek	Mevr. H. Kromkamp (hoofd Bureau MZA, namens B&W)
Autorisatie rapport	Mw. J. Hoevenberg (senior-archeoloog Bureau MZA)
Archivering projectgegevens en vondstmateriaal	
Digitaal	Archief Bureau Monumentenzorg en Archeologie (www.dordrecht.nl/archeologie) / e-depot Nederlandse Archeologie (http://www.dans.knaw.nl)
Analoog	Archief Bureau Monumentenzorg en Archeologie / Erfgoedcentrum DiEP, Stadsdepot
Code	0909

2. Gegevens onderzoeksgebied en vooronderzoek

2.1 Plangebied, onderzoeksgebied en huidig grondgebruik

Het plangebied Nijhofflaan 57 is gelegen in de wijk Dubbeldam te Dordrecht. Het perceel wordt in het noorden begrensd door de Burgermeester Struijkstraat 2, in het oosten door de Achterbergstraat, in het zuiden door de Nijhofflaan 57 en in het westen door de bebouwing aan de bovengenoemde straten (afb. 1). De locatie heeft een oppervlak van 656 m², de centrumcoördinaat is 107.722 / 423.413. Het westelijk deel van het plangebied bestaat uit een parkeerterrein en zal niet bebouwd gaan worden. Op het oostelijk deel van het perceel was voorheen een horecapand aanwezig dat in het verleden, na een brand, is gesloopt. Het terrein is al lange tijd braakliggend. Aangezien hier nieuwbouw zal plaatsvinden, is dit het onderzoeksterrein.

Afb. 1. Ligging van het plangebied Nijhofflaan 57.

2.2 Geplande werkzaamheden

Op de locatie zal, langs de Achterbergstraat, nieuwbouw met een woonbestemming worden gerealiseerd. Het pand zal bestaan uit drie woonlagen en beslaat een oppervlakte van 558 m². Ten westen van het pand zal een bovengrondse parkeergelegenheid gerealiseerd worden. Volgens de nu bekende plannen zal voor de nieuwe fundering - afgezien van de palen zelf - niet dieper ontgraven worden dan 1 m - mv. De verstoringsdiepte in het plangebied ligt op 1 m - mv en zal tot op grotere diepte onderheid gaan worden.

2.3 Bureauonderzoek

Lithostratigrafie

Op basis van de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Dordrecht (2009) geldt voor de locatie een middelmatige verwachting voor de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen.

De kans op aanwezigheid van archeologische waarden uit oudere perioden, het Neolithicum tot Vroege Middeleeuwen, is zeer laag tot laag.

Afhankelijk van de diepteligging van het laatmiddeleeuwse landschap kunnen bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen voorkomen vanaf een diepte van circa 1 m – mv. Het plangebied bevindt zich in het overgangsgebied van de oeverzone van een mogelijke watergang tussen de Dubbel en de Merwede naar de daarachter gelegen komgebieden. De oeverzones waren gedurende de Late Middeleeuwen favoriete nederzittingslocaties doordat ze, ten opzichte van het hierachter gelegen komkleigebied, hoger gelegen waren. Daarnaast waren de nabij gelegen rivieren ideaal voor het transport van landbouwproducten en andere handelsgoederen.

Op basis van in het buitengebied van het Eiland van Dordrecht uitgevoerde archeologische (boor)onderzoeken is de globale bodemopbouw in het plangebied waarschijnlijk als volgt:

- Mogelijke oude (stroomgordel)afzettingen behorende tot de Formatie van Echteld.
- Het Hollandveen laagpakket behorende tot de Formatie van Nieuwkoop.
- Komafzettingen van de Dubbel of de vermoedelijke verbinding tussen de Dubbel en de Merwede, behorende tot de Formatie van Echteld.
- Mogelijk zijn er afzettingen van de St. Elisabethsvloeden aanwezig, die gekenmerkt worden door de aanwezigheid van brakwaterkorkels (in levenshouding). De afzettingen kunnen gerekend worden tot de Formatie van Naaldwijk en dateren uit de periode 1421-1424.
- Het zogenaamde Merwededek, de afzettingen van het zoetwatergetijdengebied het Bergsche Veld. Deze zijn afgezet toen het gebied vanaf de St. Elisabethsvloed in 1421 onder water kwam te staan. De afzettingen dateren van circa ná 1421 tot ongeveer het midden van de 16^e eeuw en betreffen de jongste afzettingen van de Formatie van Echteld.

Bekende historische en archeologische gegevens

Gedurende de Late Middeleeuwen maakte het onderzoeksgebied deel uit van de Grootte Waard. Dit was een uitgestrekt bedijkt gebied dat lag ingeklemd tussen de Merwede in het noorden en de Oude Maas in het zuiden. De Dubbel doorsneed de Grootte Waard en verdeelde het gebied in de Dordtse Waard en de Tieselenswaard. Op grond van historische bronnen en naamkundige gegevens van verdronken dorpen in de Grootte Waard wordt aangenomen dat het gebied vanaf de 11^e of 12^e eeuw zal zijn ontgonnen.² Vanaf de oeverzone van de Merwede, Oude Maas, Dubbel en de Thure werden het (kom)klei-op-veengebied systematisch verkaveld en in cultuur gebracht. Aanleg van kaden langs de rivier was waarschijnlijk een eerste noodzaak om het nieuwe gebied te beschermen tegen overstromingen. In het kielzog van de ontginning zullen als snel ook achter- en zijkaden en uitwateringssluizen nodig zijn geweest. De ontginning en ermee gepaard gaande ontwatering hadden inklinking van het klei-op-veenlandschap tot gevolg, waardoor het land binnen de Grootte Waard steeds lager kwam te liggen.

² Sarfatij, 2007; De Bont, 2006; Pons, 1997

De waterbeheersing werd dus steeds belangrijker, de rivieren moesten buitengehouden worden en regenwater moest adequaat worden afgevoerd. Door (illegale) moertering³ en een veranderende waterhuishouding in de rivieren kwamen de dijken nog extra onder druk te staan. Het drooghouden van de waard bleek uiteindelijk niet mogelijk en mede ten gevolge van de St. Elisabethsvloeden tussen 1421 en 1424 overstromden grote delen en werd het land uiteindelijk als verloren beschouwd en opgegeven. Vlak voor en gedurende de overstromingen tussen 1421 en 1442 werden de nederzettingen verlaten. Nadat ook de dijken langs de Merwede doorbraken veranderde de Grootte Waard in een ondiep zoetwatergetijdengebied, het Bergsche Veld. Gedurende de tweede helft van de 16^e eeuw is deze strook land weer zodanig opgeslibd en drooggevallen dat het weer ingepolderd wordt. Deze nieuwe situatie is te zien op een kaart van Indervelde uit circa 1592 en is nog vrij goed in het huidige stratenplan te herkennen (afb. 2). Vermoedelijk is de noordelijke kade (laag dijkje) van de polder gelegen onder de huidige Nijhofflaan. Direct ten westen van het plangebied gaat deze weg over in de smalle Koeiendijk, die waarschijnlijk het restant is van de 16e -eeuwse kade. Het plangebied zou dan direct ten noorden, in het buitengebied van de vroege 16e -eeuwse polder liggen. In 1603 krijgt het gebied een aaneengesloten bedijking waardoor de Oud-Dubbeldamse Polder ontstaat. Dit dijktracé is grotendeels gelijk aan het tracé van de oudere 16e -eeuwse kade, en dus vormde de Nijhofflaan ook de noordelijke grens van de Oud-Dubbeldamse Polder.

Afb. 2. De ligging van het plangebied bij benadering weergegeven op een uitsnede van de kaart van Jansz. Indervelde uit 1592 (rode cirkel). De Nijhofflaan is waarschijnlijk gelegen op het tracé van de 16e -eeuwse kade die rond de vroegste fase van de Oud-Dubbeldamse Polder lag.

³ Moertering of selnering is het afgraven van het veen voor brandstof (turf) en de winning van zout.

Circa 500 m ten zuiden van het plangebied ligt de locatie MOK-veld (afb. 1, Dordrecht projectcode 9001). Hier zijn in 1990 door de toenmalige Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek⁴ en de AWN de resten van een verdronken nederzettingsterrein uit de Late Middeleeuwen opgegraven.⁵ Direct ten zuiden van de Dubbelsteynlaan West was een antropogeen ophogingspakket aanwezig. Dit pakket is geïnterpreteerd als een werf/hil of dijk.

Op en onder de antropogene ophogingen was een houten constructie aanwezig van liggende, gestapelde elzenhouten stammen die bijeengehouden werden door een zware paalbeschoeiing van eiken- en iepenhout. Waarschijnlijk was dit de fundering van een kerk of kapel die op de werf of dijk heeft gestaan. Het gebouw zelf was echter niet meer aanwezig en is mogelijk door een overstroming verwoest. Rondom de houtfundering was een kerkhof aanwezig. Ook de top van de hil en de hoogst gelegen graven vertoonden erosieschade ten gevolge van overstromingen. Het is onduidelijk of dit het gevolg is van de St. Elisabethsvloeden.

De bewoningssporen ten zuiden van het plangebied tussen de Dubbelsteynlaan-West en de Oudendijk, aan de Burgermeester Jaslaan en het Burgemeester Beelaertspark, konden op basis van de keramiek gedateerd worden in de 12^e en 13^e eeuw.⁶

Eveneens op grond van de keramiek dateren de bewoningssporen op het MOK-veld echter wel tot in de 15^e eeuw. Deze sporen worden voornamelijk toegeschreven aan het uit historische bronnen bekende middeleeuwse dorpje Erkenrudenkerke.

Het laatmiddeleeuwse landschap is ter hoogte van het MOK-veld aanwezig vanaf circa 1 á 1,5 m – mv. In noordelijke richting is dit echter steeds dieper gelegen. Tijdens een recent uitgevoerd booronderzoek aan de Van Schendelstraat 24 bleek dat hier sprake was van (lager gelegen) komafzettingen; het laatmiddeleeuwse landschap was aanwezig vanaf 1,95 m – mv (locatie: zie afb. 1).⁷

Op circa 300 m ten noorden van het plangebied is aan de Haaswijkweg-West en de kruising met de Rechte Zandweg een aantal vindplaatsen bekend.⁸ Hier is door de AWN tussen 1985 en 1987 een aantal waarnemingen gedaan. Het betreft sporen en vondsten uit de 16^e en 17^e eeuw die zijn toe te schrijven aan de 16^e – eeuwse kade/dijk (onder) de Rechte Zandweg (afb. 2). De kade is aangelegd tussen 1556 en 1592 en loopt vanaf de Haaswijkweg-West op circa 200 m ten oosten van het plangebied in zuidelijke richting. In de grond die is gebruikt voor de aanleg van de kade is een groot aantal vondsten gedaan.⁹ Het gaat hier echter zeer waarschijnlijk om materiaal dat van elders is aangevoerd, namelijk stadsafval dat, vermengd met baggerslib, is gebruikt als ophoging en versteviging. De aanwezigheid van de 16^e – eeuwse kade geeft wel aan dat dit deel van de voormalige Groote Waard al vrij vroeg na de 15^e – eeuwse overstromingen weer bedijkt en in gebruik is genomen.

⁴ De huidige Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

⁵ Archis waarnemingsnummers 29669 en 22141.

⁶ Van der Esch en Koorevaar 1995.

⁷ Dorst 2009, Archis onderzoeksmeldingsnummer 34318.

⁸ Dordrecht vindplaatscodes: 203, 204, 208 en 209. Projectcodes 8505, 8705, 8605.

⁹ Groenveld 1987, Dordrecht projectcode 8605.

2.4 Archeologische verwachting en advies

Op grond van bovenstaande informatie kan de volgende archeologische verwachting voor het plangebied worden opgemaakt:

- Voor de aanwezigheid van archeologische waarden uit de periode Neolithicum – Vroege Middeleeuwen geldt een zeer lage tot lage kans.
- Voor de aanwezigheid van archeologische waarden uit de late Middeleeuwen geldt een middelmatige kans. Bewoningssporen uit deze periode kunnen aanwezig zijn op de klei-op-veen komafzettingen van de Dubbel en de zijtak daarvan. De mogelijkheid dat archeologische waarden door de werkzaamheden zullen worden verstoord is afhankelijk van de diepteligging van het laatmiddeleeuwse landschap. Mogelijk is dit in het plangebied dieper gelegen dan 1,95 m – mv.
- Voor de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Nieuwe Tijd geldt een lage tot middelmatige kans. Mogelijk zijn er resten van de 16^e – eeuwse kade aanwezig. Deze zijn echter vermoedelijk direct onder de huidige Nijhofflaan gelegen. Aangezien het plangebied aan de buitenzijde van de kade ligt, worden geen 16^e – eeuwse huisplaatsen verwacht.

Voor het hele Eiland van Dordrecht geldt dat de aan- of afwezigheid van archeologische waarden erg moeilijk te bepalen is door middel van een booronderzoek. Huisplaatsen uit de Late Middeleeuwen in de Grootte Waard staan (mogelijk) niet per se op archeologisch goed herkenbare antropogene ophogingen. Ook is vrijwel overal de top van het laatmiddeleeuwse landschap in enige mate geërodeerd, waardoor antropogene pakketten en antropogene beïnvloede afzettingen (bijv. een akkerniveau in de (kom)klei op het Hollandveen) in mindere mate herkenbaar zijn. Het verkennend inventariseren van de aard, diepteligging en conservering van de lithostratigrafische bodempakketten is daarom een eerste vereiste.

Op basis hiervan kan een betere voorspelling gedaan worden over de mogelijke aan- of afwezigheid van archeologische waarden en de mogelijke locaties en diepteligging daarvan. Op basis hiervan kunnen, na toetsing van de uiteindelijke bouwplannen, eventueel locaties worden aangewezen die voor een nader onderzoek door middel van een proefsleuf in aanmerking komen.

De gemeente Dordrecht als bevoegde overheid verbindt aan de hoge archeologische verwachting voor het plangebied een onderzoeksplicht. De verwachting dient getoetst te worden door een (verkennend en karterend) inventariserend veldonderzoek door middel van boringen.

3. Doel- en vraagstellingen

Het hoofddoel van het veldwerk is het verkennend inventariseren van de bodemopbouw in het plangebied. De resultaten van dit onderzoek worden getoetst aan de planontwikkeling. Op basis daarvan wordt een uitspraak geformuleerd met betrekking tot de mogelijkheid dat er archeologische waarden verstoord kunnen worden. Eventueel vervolgonderzoek wordt geformuleerd in de conclusie en aanbeveling.

Voor het veldwerk zijn de volgende vraagstellingen opgesteld:

1. *Wat is de lithostratigrafische bodemopbouw in het plangebied? Hierbij dient de aard, geo-genese, diepteligging, gaafheid en (relatieve) datering van de aanwezige bodemlagen vastgesteld te worden.*
2. *Zijn er aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond?*

4. Veldwerk

4.1 Methoden

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd door middel van boringen. Het veldwerk heeft plaatsgevonden op 29 oktober 2009. De werkzaamheden zijn verricht door dhr. M.C. Dorst en dhr. J. Nipius van het Bureau Monumentenzorg en Archeologie. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen voor prospectief booronderzoek conform de KNA 3.1. De bevoegde overheid is de gemeente Dordrecht. De vier boringen zijn gezet op de hoeken van het deel van het plangebied waar de nieuwbouw gepland is (afb. 3). De boringen zijn doorgezet tot ten minste 0,5 m in de top van het (Holland)veen (Formatie van Nieuwkoop). De maximale boordiepte was 3,9 m – mv (afb. 4).

4.2 Onderzoekresultaten

Allereerst zal de lithostratigrafie van het plangebied worden besproken, gevolgd door de archeologische aspecten.

4.2.1 Lithostratigrafie

De aangetroffen bodemafzettingen zijn, van beneden naar boven, in te delen in de volgende vier lithostratigrafische eenheden. De lithostratigrafische boorstaten zijn afgebeeld in afbeelding 4.

Organisch pakket A

Organisch pakket A is een pakket bruin, licht kleilig veen met sporadisch enkele resten (wortel)hout. Het pakket is alle boringen aangetroffen en alleen de top is aangeboord (afb. 3). Het veen is aanwezig op circa 2 m – mv (circa 3 m – NAP). Een veraarde top is nergens vastgesteld en de overgang naar het hierop liggende klastisch pakket 1 varieert tussen geleidelijk en abrupt/erosief. Organisch pakket A behoort tot de Formatie van Nieuwkoop en betreft het Hollandveen Laagpakket.

Klastisch pakket 1

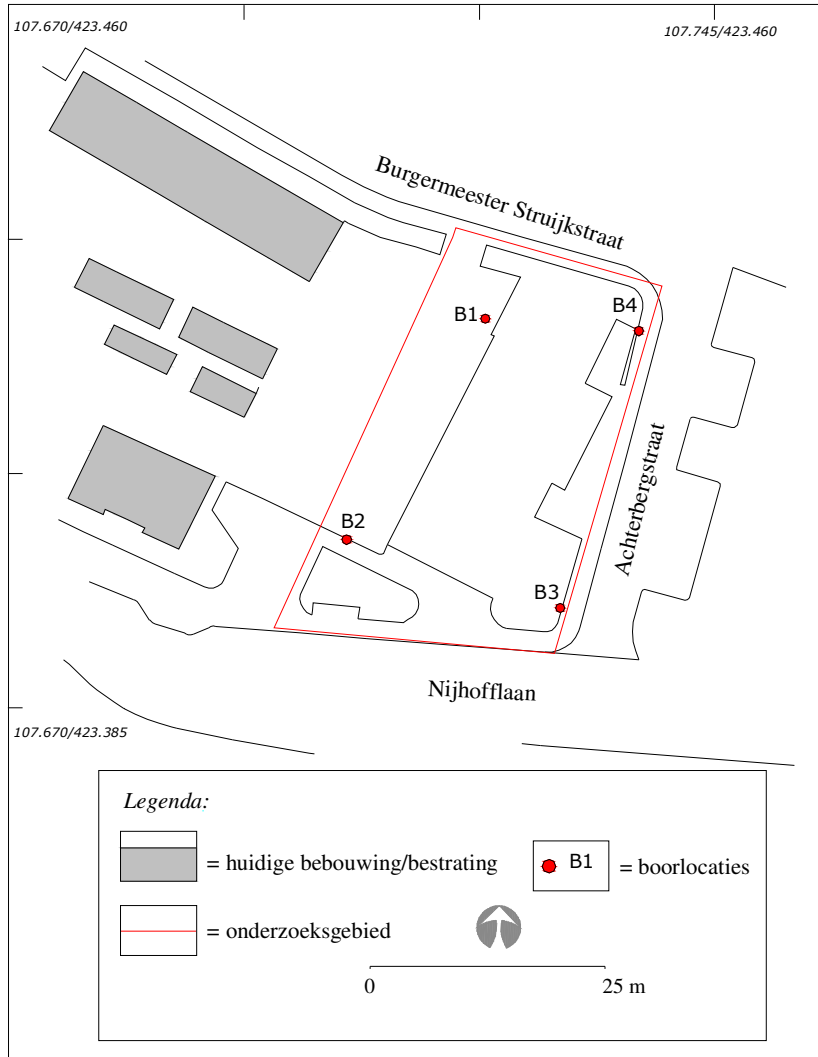
Op organisch pakket A ligt een dun pakket grijze tot bruingrijze, sterk siltige en zwak venige klei. De laag heeft een dikte van circa 20 cm en de top van het pakket ligt tussen 1,48 m – mv (2,72 m – NAP, B2) en 1,98 m – mv (2,82, B1). Klastisch pakket 2 betreft komafzettingen (van de Dubbel) en de top hiervan was gedurende de Late Middeleeuwen het maaiveldniveau. In boringen 1, 2 en 3 was de top licht geërodeerd door de St. Elisabethsvloeden en/of het water van het hierop volgende Bergsche Veld. In boring 4 was het geheel geërodeerd. Klastisch pakket 1 wordt gerekend tot de Afzettingen van Echteld.

Klastisch pakket 2

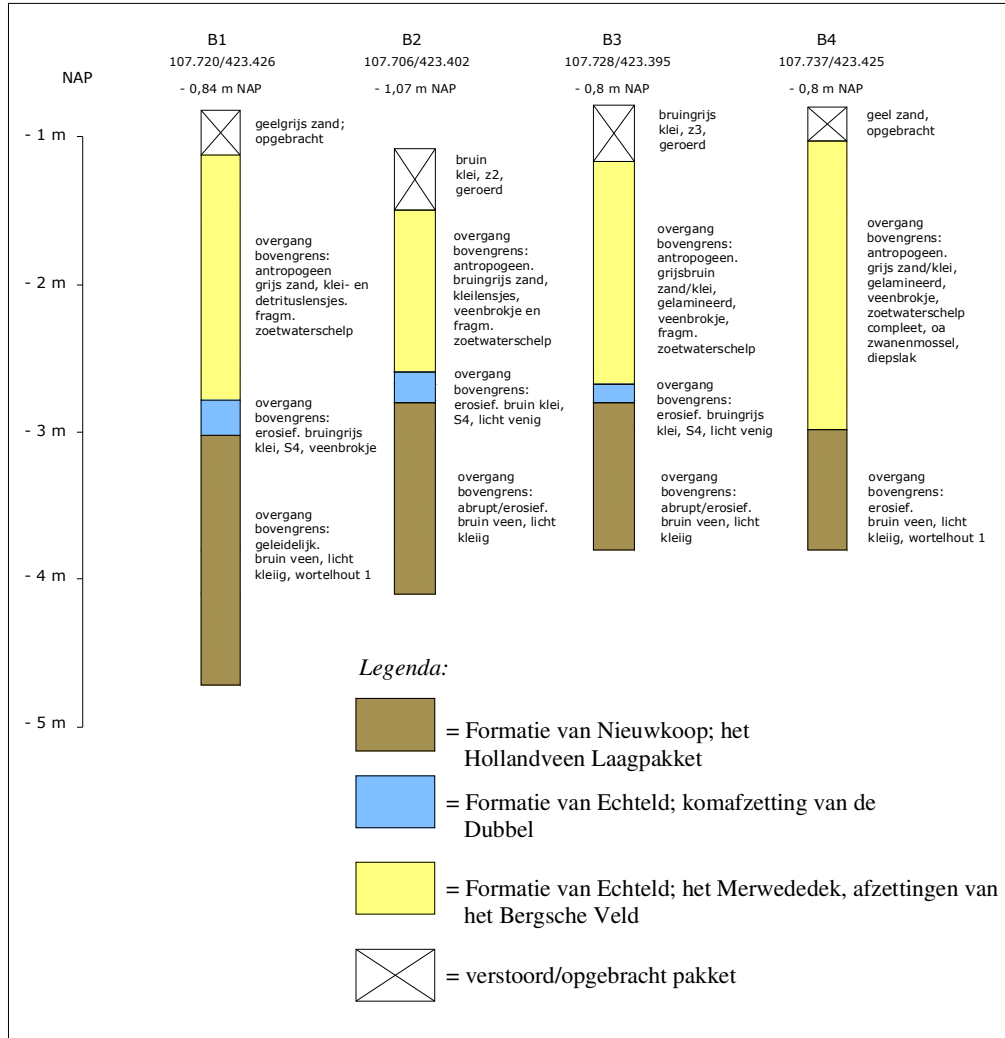
In alle boringen is op de afzettingen van organisch pakket A en klastisch pakket 1 een gelamineerd pakket grijs tot bruingrijs zand en klei aanwezig. In het pakket zijn ook veenbrokjes, detritus en zoetwaterschelpen aanwezig, waaronder de zwanenmossel (*Anodonta cygnea*) en de grote diepslak (*Bithynia tentaculata*). Klastisch pakket 2 betreft het zogenaamde Merwededek, dat is afgezet gedurende de periode ná de St. Elisabethsvloeden en, in het gebied rond Dubbeldam, circa het midden van de 16^e eeuw. Het pakket betreft de jongste afzettingen van de Formatie van Echteld.

Verstoord en opgebracht pakket

Overall is de top van het klastisch pakket 2 verstoord of vervangen door (sub)recente bodemingrepen. In boringen 1 en 4 was opgebracht geel zand aanwezig. De dikte van het verstoorde/opgebrachte pakket was maximaal 40 cm.

Afb. 3. De locaties van de boringen in het plangebied.

Afb. 4. Boorstaten van de vier boringen in het plangebied.

4.2.2 Archeologie

In geen van de boringen zijn indicatoren gevonden voor de aanwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond.

5. Conclusies en aanbevelingen

Op 29 oktober 2009 is een inventariserend booronderzoek uitgevoerd in het plangebied Nijhofflaan 57 in Dordrecht. Ten aanzien van de geformuleerde doel- en vraagstellingen kan per deelgebied het volgende worden geconcludeerd:

1. *Wat is de lithostratigrafische bodemopbouw in het plangebied? Hierbij dient de aard, geo-genese, diepteligging, gaafheid en (relatieve) datering van de aanwezige bodemlagen vastgesteld te worden.*

In het plangebied is sprake van een vrij intact klei-op-veen-landschap. Op het Hollandveen is een circa 20 cm dik laagje (Dubbel)komklei aanwezig. De laag is vermoedelijk gevormd gedurende het ontstaan van de Dubbel in de eerste eeuwen na Chr. De top van dit pakket was ten tijde van de Late Middeleeuwen het maaiveldniveau. Het laatmiddeleeuwse landschap is aanwezig op een diepte tussen circa 1,48 m - 1,98 m - mv.

In één boring is het pakket geheel geërodeerd door de St. Elisabethsvloed van 1421 en/of het water van het zoetwatergetijdengebied dat ná 1424 ontstond. Dit Bergsche Veld heeft vervolgens een dik pakket klei en zand afgezet. Rond het midden van de 16e eeuw was het gebied rond Dubbeldam al zodanig opgeslibd en drooggevallen dat het opnieuw ingepolderd werd.

2. *Zijn er aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond?*

Er zijn geen indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond. Onder de Nijhofflaan, die de zuidelijke grens van het plangebied vormt, is waarschijnlijk een deel van de 16^e eeuwse kade/dijk aanwezig van de oudste fase van de Oud-Dubbeldamse Polder. Het plangebied bevond zich dus net ten noorden van deze kade, in het buitendijkse gebied.

Conclusie:

De kans dat er bij de voorgenomen bodemingrepen, tot een diepte van maximaal 1 m - mv, archeologische waarden verstoord worden, is zeer klein. Het laatmiddeleeuwse landschap is in het plangebied aanwezig vanaf 1,48 m - mv.

Aanbeveling:

Op basis van bovenstaande conclusie kan gesteld worden dat er geen nader archeologisch onderzoek of beschermende maatregelen noodzakelijk zijn.

Voor vragen over de conclusies en aanbevelingen in dit rapport kan contact worden opgenomen met M.C. Dorst, senior archeoloog, Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht (tel. 078-639 84 21).

Literatuur

Dorst, M.C., 2009: Dordrecht, nieuwbouw scholen Dubbeldam. Een bureauonderzoek en een verkennend, inventariserend veldonderzoek door middel van boringen. *Dordrecht Ondergronds Briefrapport 19*.

Esch, C. van der, 1992: Dubbeldam, de ontdekking van een begraafplaats van vóór de St. Elisabethsvloed. *Grondig bekeken*, 5-2. Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, afdeling Lek- en Merwestreek.

Esch, C. van der, W.A.M. Hessing, F.J. Laarman en J.C. Groeneveld, 1992: Een verdronken kerkhof in Dubbeldam. *Kwartaal & Teken*, Jaargang 18, 1992-4. Gemeentearchief Dordrecht.

Esch, C. van der, 1992: De bedding van de Dubbel opgespoord. Boringen langs en in de nabijheid van de Dubbelsteynlaan. *Grondig bekeken*, 7-3. Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, afdeling Lek- en Merwestreek.

Esch, C. van der & T. Koorevaar, 1995: Vissers aan de Dubbel. Opgravingen in het Burg. Beelaertspark te Dubbeldam. *Grondig bekeken*, 10-3. Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, afdeling Lek- en Merwestreek.

Groeneveld, K. en T., 2008: Enige waarnemingen (1995-2002) en hypothesen uit Dubbeldam. *Grondig bekeken*, 23-3. Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, afdeling Lek- en Merwestreek.

Groeneveld, T., 1987: Dubbeldam, de Rechte Zandweg. *Grondig Bekeken 2* (1987) 1 (Jaarverslag 1986), 24-26.

Sarfatij, H., 2007: *Archeologie van een deltastad. Opgravingen in de binnenstad van Dordrecht*. Stichting Matrijs, Utrecht.

Afkortingen

ARCHIS	Archeologisch Informatiesysteem van de RACM
AWN	De Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland
MZA	Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht
mv	maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, tegenwoordig het RCE, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed